

UTBILDNINGSBOK

för

specialistutbildning

i

Arbets- och Miljömedicin

Svensk Arbets- och miljömedicinsk förening (SAMF)

2009

Förord	4
Syfte	4
Några ord från specialiteten	4
Historik	4
Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om läkares specialiseringstjänstgöring	6
Målbeskrivning för specialiseringstjänstgöringen	8
Övergripande kompetensdefinition	8
Kompetenskrav	8
Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskapskompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete	9
Övergripande utbildningsplan	12
Specialitetens rekommendationer om hur målbeskrivningen kan uppfyllas	12
Rekommenderad litteratur, senast uppdaterad 2009-01-29	14
Projektarbete	17
Delmål	18
Medicinsk kompetens	18
Kommunikativ kompetens	21
Ledarkompetens	22
Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete	23
Individuellt tjänstgöringsprogram och checklistor	24
Kontrakt mellan ST-läkare och utbildningsenheter	24
Individuellt utbildnings-/tjänstgöringsprogram	24
Handledning	29
Handledningens genomförande och innehåll	29
Ansökan om specialistkompetens	30
Fullgjorda delmoment ingående i specialistutbildningen	30
Måluppfyllelse avseende huvudutbildning och sidoutbildningar	33
Kvalitetsutveckling	35
Inspektion av kliniken (SPUR)	35
Frivillig examination	35
Fortbildning inom arbets- och miljömedicin	37

Fortbildning för specialistläkare	37
<i>Forskarutbildning</i>.....	38
<i>Information om specialiteten</i>	39
Specialistföreningar.....	39
Yrkesföreningar	39
Svenska Läkaresällskapets sektion för arbets- och miljömedicin.....	39
Internationellt	40
<i>Bilagor</i>.....	41
Bilaga 1 - Ansökan om specialistkompetens.....	42
Bilaga 2 - Intyg om uppnådd kompetens	45
Bilaga 3 - Intyg om klinisk tjänstgöring.....	47
Bilaga 4 - Intyg om auskultation.....	48
Bilaga 5 - Intyg om kurs.....	49
Bilaga 6 - Intyg om individuellt arbete	50
Bilaga 7 - Intyg om kvalitets- och utvecklingsarbete.....	51

Förord

Syfte

Denna utbildningsbok har utarbetats på uppdrag av Svensk Arbets- och Miljömedicinsk förening (SAMF). Syftet är att boken skall tjäna som stöd för planering och genomförande av specialistutbildning i Arbets- och miljömedicin.

Några ord från specialiteten

Välkommen till specialiteten Arbets- och miljömedicin och till medlemskap i Svensk Arbets- och miljömedicinsk förening. Medlemmar i Sveriges Läkarförbund skall tillhöra en yrkesförening, exempelvis Svenska Företagsläkarföreningen eller Sjukhusläkarföreningen, för ST-läkare är det naturliga valet Sveriges yngre läkarförening SYLF.

Svensk Arbets- och miljömedicinsk förening har utarbetat de specialitetsspecifika delarna av denna utbildningsbok. Avsikten är att utbildningsboken skall användas aktivt som ett hjälpmedel att nå specialistutbildningens mål. Här kan tjänstgörings- och utbildningsplan fastställas skriftligt, genomförda aktiviteter och uppfyllda mål dokumenteras.

I utbildningsboken beskrivs också den frivilliga specialistexamination som anordnas av föreningen och sektionen i samverkan. Den ger en kompletterande möjlighet till bekräftelse på att specialistutbildningen gett de kunskaper och färdigheter som anges i målbeskrivningen.

Det är vår förhoppning att godkänd specialistexamen skall utgöra en värdefull merit på den framtida läkararbetsmarknaden.

Historik

Företagshälsovård blev en egen, av Socialstyrelsen fastställd, läkarspecialitet 1993. Det är en tilläggspecialitet, vilket innebär att läkaren först måste inneha specialistkompetens i en annan specialitet med bred klinisk inriktning (ex. allmänmedicin) och sedan vidareutbilda sig till företagsläkare. Företagsläkare arbetar nära sina kunder, som "arbetsmedicinens primärvård".

Yrkesmedicin blev en egen specialitet 1973, som 1993 ersattes med den bredare specialiteten yrkes- och miljömedicin. Detta innebär att specialiteten omfattar bedömning av hälsorisker inom såväl arbetsmiljön, bostadsmiljön som i den allmänna miljön. De flesta tjänster för specialister i yrkes- och miljömedicin finns på de arbets- (yrkes-) och miljömedicinska klinikerna på regional nivå. I arbetsuppgifterna ingår patientutredningar, utbildnings- och informationsverksamhet, forskning och utveckling.

De viktigaste motiven för att ersätta nuvarande specialiteter med en ny basspecialitet i arbets- och miljömedicin är enligt vår mening:

- att skapa en specialitet med inriktning på sambanden mellan miljö och hälsa som motsvarar samhällets behov av både "topp och bredd" dvs. forskning och praktisk tillämpning inom området.
- att kunna erbjuda läkare med intresse för området en fullvärdig och attraktiv specialistutbildning jämförbar med andra specialiteter,

- att skapa bättre förutsättningar för forskning, utveckling och fortbildning,
- att bättre harmonisera med omvärlden och EU samt internationellt verka för utvecklingen av läkarspecialiteten Occupational Medicine.

Den Arbets- och miljömedicinska specialiteten innefattar breda kunskapsområden vilket kräver särskild omsorg vid planeringen av utbildningsprogrammet. Även kontakter med instanser utanför sjukvården (andra myndigheter, arbetsplatser etc.) ingår och teoretiska studier måste beredas stort utrymme.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om läkares specialiseringstjänstgöring

SOSFS 2008:17 (M)

För Arbets- och miljömedicin gäller specifikt text avseende sammanslagna specialiteter från SOSFS 2008:17 (M). Se utdrag nedan.

4 kap. Sammanslagna specialiteter m.m.

1 § För specialistkompetens i klinisk immunologi och transfusionsmedicin, klinisk bakteriologi och virologi samt arbets- och miljömedicin ska det finnas två ansvariga verksamhetschefer och två ansvariga handledare.

Det som anges i detta kapitel om verksamhetschef avser även den läkare med avsedd specialistkompetens till vilken verksamhetschefen har gett uppdraget.

Undantag från kravet på dubbla verksamhetschefer får göras om verksamhetschefen har dubbla specialistkompetenser enligt ovan eller har specialistkompetens enligt den specialitetsförteckning som anges i 4 kap. 1 § tredje stycket förordningen (1998:1513) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Samma undantag ska gälla för kravet på handledarna.

2 § Verksamhetscheferna som avses i 1 § första stycket ska tillsammans ha för aktuell sammanslagen specialitet avsedd specialistkompetens. Samma krav gäller för handledarna.

Det betyder att verksamhetscheferna respektive handledarna ska ha specialistkompetens i

1. klinisk immunologi respektive transfusionsmedicin för specialiteten klinisk immunologi och transfusionsmedicin,
2. bakteriologi respektive virologi för specialiteten klinisk bakteriologi och virologi, och,
3. företagshälsövård respektive yrkes- och miljömedicin för specialiteten arbets- och miljömedicin.

3 § En av verksamhetscheferna och en av handledarna ska ha ett huvudansvar för specialiseringstjänstgöringen. Verksamhetscheferna ska genom en överenskommelse utse vem av dem som ska vara huvudansvarig. Detsamma ska gälla för handledarna.

4 § Den huvudansvarige verksamhetschefen ska ansvara för att

1. ett utbildningsprogram för ST-läkaren upprättas,
2. handledare med relevant specialistkompetens utses,
3. ST-läkaren ges handledning, och
4. i samråd med den huvudansvarige handledaren samordna intygsförfarandet när ST-läkaren uppnått alla krav i målbeskrivningen. **SOSFS 2008:17.**

5 § Den huvudansvarige handledaren ska

1. i samråd med den huvudansvarige verksamhetschefen upprätta ett utbildningsprogram för ST-läkaren,
2. ge ST-läkaren handledning, och

3. i samråd med den huvudansvarige verksamhetschefen samordna intygsförfarandet när ST-läkaren uppnått alla krav i målbeskrivningen.

6 § *Verksamhetscheferna och handledarna ansvarar inom respektive medicinskt specialområde för att intyga att ST-läkaren har uppnått målbeskrivningens krav i dessa delar.*

Målbeskrivning för specialiseringstjänstgöringen

För Arbets- och miljömedicins målbeskrivning beskriven på sidorna 890-907 i SOSFS 2008:17.

Övergripande kompetensdefinition

Definition av kompetensområdet

Specialiteten arbets- och miljömedicin omfattar fördjupade kunskaper och färdigheter om hur faktorer i den allmänna fysiska miljön och arbetsmiljön påverkar hälsotillståndet, funktions- och arbetsförmågan hos individer och grupper i befolkningen samt utredning, behandling och uppföljning av vissa miljörelaterade sjukdomar och skador. Specialiteten är inriktad på bedömning av samband mellan miljö och hälsa och innefattar även prevention, arbetslivs-inriktad rehabilitering, bedömning av arbetsförmåga och övrigt hälsofrämjande arbete. Detta innebär att kompetensområdet omfattar ett brett samhällsfält där såväl yrkes- och miljömedicin som företagshälsovård ingår. Verksamheten karaktäriseras av en integrering av medicinsk kunskap med kunskap om arbetsorganisation, beteendevetenskap, ergonomi, kemi, teknik och toxikologi, samt av en samordning av resurser och kunskaper från olika medicinska verksamhetsområden och andra samhällssektorer.

Kompetenskrav

Kompetenskrav för medicinsk kompetens

För specialistkompetens i arbets- och miljömedicin krävs förmåga att behärska bedömning av samband, på såväl grupp- som individ nivå, mellan ohälsa och exponering för biologiska, ergonomiska, fysikaliska, kemiska, organisatoriska och psykosociala faktorer i arbetsmiljön och mellan ohälsa och exponering i den allmänna miljön. Det krävs också förmåga att genomföra lagstadgade medicinska kontroller och tjänstbarhetsbedömningar samt att utforma och genomföra gruppundersökningar i syfte att kartlägga samband mellan ohälsa och exponering. Vidare krävs förmåga att behärska bedömning av individuell arbetsförmåga.

För detta krävs kunskaper i bedömning, utredning och behandling av vanliga sjukdomar hos den arbetande befolkningen samt i arbetslivsinriktad rehabilitering. Vidare krävs kompetens i att arbeta hälsofrämjande och förebyggande på organisations-, grupp och individnivå. För att behärska bedömningen av samband mellan ohälsa och exponering krävs dessutom kunskaper om identifiering, värdering och kontroll av riskfaktorer i arbetsmiljön och i den allmänna miljön samt om all tillämplig lagstiftning.

Det krävs vidare hög kompetens i att vara en oberoende och rådgivande expert. Dessutom krävs att man behärskar sådan medicinsk etisk problematik, som kan uppstå i förhållandet till arbetsgivare eller till andra parter utanför hälso- och sjukvården. Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskaps kompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och eller till andra parter utanför hälso- och sjukvården.

Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskapskompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Kommunikativ kompetens

Den jämlika och ansvarstagande patienten

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till dialog och att ha en öppen kontakt med patienten och dennes närstående. Kontakten ska präglas av empati och förtroende samt respekt för patientens rätt till information, inflytande och delaktighet i besluten. Kontakten ska också präglas av samverkan och lyhördhet för patientens behov, önskemål och rätt till självbestämmande samt ge stimulans åt patientens engagemang och ansvar för sin egen vård.

Mångfalds- och genusaspekter

Kommunikationen med patienten och dennes närstående ska präglas av kunskap och respekt för transkulturella aspekter och mångfaldsaspekter såsom ålder, språk, etnicitet, sexuell läggning och religion samt genus.

Interprofessionella relationer

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig, med andra läkare och medarbetare, med respekt för deras yrkeskunskaper och kompetens. Detsamma gäller för kontakter med företrädare för allmänheten och olika samhällsinstanser.

Pedagogisk förmåga

Den specialistkompetenta läkaren ska ha pedagogisk förmåga för att kunna informera och undervisa, främst patienter och deras närstående men också andra läkare och medarbetare samt studenter, men även arbetslivets olika grupper samt allmänheten.

Professionellt förhållningssätt och etik

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt arbeta med sitt professionella och läkaretiska förhållningssätt, med målet att kunna fatta självständiga beslut av medicinsk etisk natur. Egen kompetensutveckling Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt pröva och identifiera, tillsammans med verksamhetens krav, de egna behoven för kompetensutveckling för att kunna motsvara kraven på bästa möjliga vård för patienterna samt rätt kunna bedöma olika miljöfaktorers inverkan på hälsan.

Ledarskapskompetens

Medarbetarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha utvecklat förmåga till självkännedom och kunskap om den egna funktionen och rollen i organisationen.

Handledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till att handleda andra läkare och medarbetare samt studenter.

Ledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ledarskap som utmärks av samverkan, öppenhet och dialog med medarbetarna. Ledarskapet ska vidare präglas av delaktighet och verksamhetsutveckling, som är förbättringsinriktad. Förmåga att leda arbete i team eller

vårdteam är grundläggande.

Systemkunskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om hälso- och sjukvårdens organisation, administration, ekonomi och regelverk samt om dess styrning för bästa resursutnyttjande. Den specialistkompetenta läkaren ska också ha kunskap om myndigheter och organisationer inom miljö och hälsa.

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Medicinsk vetenskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt, kunskap om forskningsmetodik, inklusive epidemiologiska grundbegrepp, samt om metoder för evidensbaserad medicin och granskning av vetenskaplig information.

Förbättrings- och kvalitetsarbete

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete. Målet är att kunna initiera, delta i och ansvara för kontinuerligt systematiskt förbättringsarbete med betoning på helhetsperspektiv, patientsäkerhet, patientnytta, mätbarhet och lärandestyrning för att kritiskt kunna granska och utvärdera den egna verksamheten.

Folkhälsa och prevention

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om hälsans bestämningsfaktorer och andra folkhälsoaspekter samt om metoder för hälsofrämjande samt skade- och sjukdomsförebyggande insatser för att i det medicinskt vetenskapliga arbetet och kvalitetsarbetet kunna beakta denna kunskap.

Utbildningsstruktur

Specialistutbildningen inleds och avslutas lämpligen med tjänstgöringar inom huvudutbildningens båda verksamhetsområden, dvs. arbets- eller yrkes- och miljömedicin samt företagshälsovård. Inom tjänstgöringen vid arbets- eller yrkes- och miljömedicinsk enhet är det angeläget att ST-läkaren självständigt handlägger ett antal kliniska patientutredningar och även deltar i arbetsplatsbesök.

Vidare bör ST-läkaren medverka i olika utredningar av exponering och sjuklighet på arbetsplatser samt i miljömedicinska utredningar med riskbedömning och riskkommunikation till berörda parter. Inom detta tjänstgöringsavsnitt bör ST-läkaren även genomföra ett projektarbete som kan redovisas som en vetenskaplig rapport. Det är också viktigt att ST-läkaren kan medverka i klinikens utbildnings- och informationsverksamhet.

Under tjänstgöringen i företagshälsovård bör ST-läkaren självständigt handlägga ett antal kliniska patientutredningar samt arbeta med arbetslivsinriktad rehabilitering och bedömning av arbetsförmåga. Att under tjänstgöringstiden delta i kundföretagens arbetsmiljöarbete och att aktivt medverka i utbildningsverksamhet är av yttersta vikt. ST-läkaren bör även delta i arbetet med att genomföra lagstadgade medicinska kontroller och erforderliga tjänstbarhetsbedömningar. Dessutom bör ST-läkaren genomföra, sammanställa och rapportera om en gruppundersökning.

Specialiteten kräver en bred medicinsk grundkompetens. Därför är sidoutbildning genom tjänstgöring inom allmänmedicin, internmedicin och psykiatri av största vikt. Andra sidoutbildningar genom tjänstgöring av värde för ST-läkaren är dermatologi, klinisk fysiologi, neurologi, ortopedi, ortopedisk medicin och rehabiliteringsmedicin.

Kunskap om relevanta områden som inte täcks av ovanstående tjänstgöringar bör ST-läkaren inhämta via olika kursmoment. Kurser och teoretiska studier integreras lämpligen med aktuell klinisk tjänstgöring för att erhålla en lämplig spridning av dessa moment under hela utbildningstiden.

Övergripande utbildningsplan

Specialitetens rekommendationer om hur målbeskrivningen kan uppfyllas

Utbildningens mål och omfattning

Avsikten med utbildningen är att ge en bred kompetens som motsvarar målbeskrivningen. För specialistkompetens i arbets- och miljömedicin krävs dels praktisk tjänstgöring under handledning och dels teoretisk utbildning i form av litteraturstudier och kurser m.m. Den praktiska tjänstgöringen innehåller en klinisk del inriktad på handläggning av enskilda patienter, samt en del inriktad på prevention.

Målbeskrivningen utgörs av 21 preciserade delmål. Delmålen uppfyllelse skall intygas av respektive handledare och kursgivare. En aktivitet kan innebära att flera av delmålen uppnås. Handledarna i sammanslagna specialiteter som t.ex. arbets- och miljömedicin ska tillsammans ha för aktuell specialitet avsedd specialistkompetens. En av verksamhetscheferna och en av handledarna ska ha ett huvudansvar för specialiseringstjänstgöringen.

Totalt motsvarar utbildningen minst 5 års (fulltids-)tjänstgöring. Tidigare erfarenheter, inom och utom landet, före tillträde till ST-tjänsten, tillgodoräknas i den omfattning de uppfyller målbeskrivningens krav. Svensk doktorsexamen inom område av relevans för specialiteten kan tillgodoräknas motsvarande 6 månaders heltidstjänstgöring.

Tjänstgöring och utbildningsprogram

För sammanslagna specialiteter som Arbets- och miljömedicin gäller att två handledare och verksamhetschefer skall utses. Huvudansvaret för utbildningen bör knytas en utbildande klinik som samordnar. Vårdgivaren ska ansvara för att det finns tillgång till en studierektor som ska vara läkare med specialistkompetens samt ska ha genomgått handledarutbildning.

En redan specialistkompetent, erfaren kollega på moderkliniken ska av verksamhetschefen utses som personlig handledare. Denne ska vid regelbundet återkommande samtal med ST-läkaren analysera genomgången utbildning i förhållande till uppsatta mål och planera den fortsatta utbildningen. Handledarträff bör genomföras varje vecka.

Det är önskvärt att en specialistkompetent personlig handledare utses också vid sidoutbildande klinik. Efter avslutad sidoutbildning ska handledaren/den utbildningsansvarige vid sidoutbildande klinik skriftligen verifiera i vilken utsträckning målen uppfyllts.

Verksamheter där specialiseringstjänstgöring bedrivs bör vara så allsidiga att kraven på kompetens i målbeskrivningen ska kunna uppnås. Det bör finnas lokaler och utrustning i den omfattning samt till den standard som krävs för att målbeskrivningens krav kan uppnås.

Individuellt tjänstgörings- och utbildningsprogram

Ett individuellt utbildnings- och tjänstgöringsprogram tas fram. I programmet beskrivs också den teoretiska utbildningen i form av deltagande i projektarbeten, forsknings- och utvecklingsarbeten, kurser, kongresser, studiebesök, administrativ och pedagogisk utbildning/verksamhet samt förslag till litteratur att studera. Tjänstgörings- och utbildnings-

programmet uppdateras årligen. Minst 4 timmar per vecka avsätts för studier, konferenser, interprofessionell diskussion i läkargrupp och handledarträffar.

Huvudutbildning

Huvudutbildningen fullgörs vid såväl arbets- och miljömedicinsk klinik som företagshälsovårdsenhet med handledare. Den motsvarar minst 3 år varav minst 1 år (heltidstjänstgöring) vid respektive enhet. Inom ramen för denna huvudutbildning skall den blivande specialisten handlägga ett antal kliniska patientutredningar samt delta i ett större antal arbetsplatsbesök. ST-läkaren bör också besöka/konsultera/delta i möten med arbetsmiljöinspektionen vid arbetsmiljöverket, miljö- och hälsoskyddsmyndighet, försäkringskassa, arbetsförmedling, länsstyrelse och smittskyddsläkare.

Den möjlighet till återkoppling och kompetensträning som i flertalet specialiteter, bland annat sker genom deltagande i olika former av ronder saknas som regel i företagshälsovården, då verksamheten oftast äger rum i enrum med patienten, eller med läkaren som ensam i sin yrkeskategori i möten med andra befattningshavare. För att uppnå specialistkompetens i företagshälsovård är det därför nödvändigt med inomprofessionell diskussion i läkargrupp, det vill säga en speciell form av regelbundet återkommande kollegial fortbildning och kvalitetsutveckling i mötesform på företagshälsovårdsenheten eller i särskilda seminarier för ST-läkare.

Exempel på sådana möten eller grupper är: Diskussion tillsammans med andra läkare (fler än bara handledaren) på företagshälsovårdsenheten/-företaget i främst vidareutbildnings- och fortbildningssyfte, Diagnostik- och behandlingskonferens, ST-grupp, FQ-grupp eller Balintgrupp. Samverkan med andra yrkesgrupper i teamet är viktigt.

För att en tillräckligt god kommunikativ kompetens ska uppnås är det av största vikt med återkommande ömsesidig medsittning då ST-läkaren härigenom får möjlighet både att få se hur en erfaren kollega, företrädesvis handledaren, arbetar i patient- eller rehabmötet, och att själv bli sedd i sitt eget patient- eller rehabiliteringsarbete. Återkommande medsittning innebär minst vid minst fyra gånger per år. Dessutom krävs regelbunden ömsesidig genomgång av journaler och annan dokumentation. Handledning under kliniskt arbete ska innefatta regelbundna samtal minst en timme per vecka samt möjlighet till rådfrågning under löpande arbete. Handledaren ska ha sin huvudsakliga tjänstgöring på samma arbetsplats som ST-läkaren.

Sidoutbildning

Sidoutbildning beräknas motsvara 2 års heltidstjänstgöring. Tjänstgöring inom invärtesmedicin, allmän medicin och psykiatri utgör primär sidoutbildning som skall ingå. För att få en bred inblick inom respektive område bör respektive tjänstgöring motsvara 6 månaders heltidstjänstgöring vardera. Utbildningen inom psykiatri kan förläggas till psykiatrisk öppenvårdsmottagning, beroendemedicinsk enhet eller stressmedicin. Annan lämplig sidoutbildning kan ske motsvarande 6 månaders heltidstjänstgöring inom en eller flera av följande specialiteter: allergologi, dermatologi, klinisk fysiologi, lungmedicin, ortopedi/ortopedisk medicin, neurologi och rehabiliteringsmedicin. Varje tjänstgöring bör omfatta åtminstone 2 månader. Kortare block än två månader kan också vara värdefulla som auskultation, men bör ske utöver ordinarie sidoutbildningstjänstgöring. Auskultation vid internationell arbets- och miljömedicinsk miljö alternativt företagshälsovård kan vara värdefull.

Tydliga mål för sidoutbildningen formuleras i förväg. Målbeskrivningen ska före sidoutbildningens början fastställas genom en skriftlig överenskommelse mellan ST-läkaren och handledarna å ena sidan, samt verksamhetschef på den sidoutbildande kliniken å andra sidan. ST-läkaren bör under sidoutbildningen ha viss möjlighet att delta i seminarier och andra fortbildningsaktiviteter som anordnas av de egna utbildningsenheterna. Den huvudansvariga verksamhetschefen respektive huvudansvariga handledaren på moderkliniken ska ha så kallade planerings- och utvecklingssamtal med ST-läkaren minst 1 gång/år. Resultatet av dessa samtal skall dokumenteras i tjänstgörings- och utbildningsprogrammet och revideringar skrivs in fortlöpande.

Teoretisk utbildning

Kurser

Läkaren skall under ST-utbildningen deltaga i så kallade SK kurser (specialistkompetenskurser) och/eller andra nationella respektive internationella kurser på motsvarande nivå. Då den Arbets- och miljömedicinska specialiteten är liten, kommer SK-kurser med särskild inriktning på arbets- och miljömedicin sannolikt vara sparsamt förekommande, varför t.ex. kurser på nordisk basis (s.k. NIVA-kurser) kan utgöra utmärkta alternativ. Delmålen preciserar vad som skall uppnås. Under den tidigare delen av specialittjänstgöringen kan det vara lämpligt att söka kurser som behandlar grundläggande och centrala delar av specialitetens kunskapsinnehåll. Kurser rekommenderas inom ämnesområdena epidemiologi, toxikologi, statistik, forskningsmetodik, yrkes- och miljömedicin, folkhälsovetenskap, allergologi, lungsjukdomar, hudsjukdomar, ortopedisk medicin. Kurser av mer allmän karaktär, t ex i administration, hälsoekonomi och ledarskap bör också beaktas i den individuella kursplaneringen.

Vidare är det angeläget att ST-läkaren deltar i de interna fortbildningsaktiviteter, som erbjuds på den egna arbetsplatsen, exempelvis diagnostik och behandlingskonferenser.

Rekommenderad litteratur, senast uppdaterad 2009-01-29

Böcker på svenska

- ❖ *Arbetsjukdom – skadlig inverkan – samband med arbete. Ett vetenskapligt underlag för försäkringsmedicinska bedömningar (sju skadeområden).* Peter Westerholm (red.) *Arbete och Hälsa* 2002:15
- ❖ *Arbete och besvär i rörelseorganen. En vetenskaplig värdering av frågor om samband.* Tommy Hansson och Peter Westerholm (red) *Arbete och Hälsa* 2001:12
- ❖ *Psykisk arbetsskada.* Peter Westerholm (red.) *Arbete och Hälsa* 2008;42:1
- ❖ *Arbets- och miljömedicin: en lärobok om hälsa och miljö.* Edling et al. *Studentlitteratur*
- ❖ *Arbete och teknik på människans villkor.* M.Bohgard et al. *Prevent*, 2008
- ❖ *Arbetsförmågeutredning En översikt av bedömningsmetoder i Sverige och andra länder.* SOU 2008:66

Bra att känna till

- ❖ *Ont i ryggen, ont i nacken. En evidensbaserad kunskapssammanställning.* SBU, 2000
- ❖ *Kemiska hälsorisker, Toxikologi i kemiskt perspektiv.* Bo Birgersson et al.
- ❖ *Yrkesastma.* Jonas Brisman et al
- ❖ *KOL.* Kjell Larsson

- ❖ Yrkesdermatologi. S. Fregert et al, Studentlitteratur
- ❖ Klinisk Fysiologi. Björn Jonson et al. Liber förlag
- ❖ Biostatistik för epidemiologer. Anders Ahlblom, Studentlitteratur
- ❖ Preventiv medicin i teori och praktik. K. Orth-Gomer A Perski , Studentlitteratur
- ❖ Långtidsfrisk: så skapas hälsa, effektivitet och lönsamhet Johnsson, Johnny, Ekerlids Förlag.
- ❖ The Concept of Work Ability, Lennart Nordenfelt P.I.E. Peter Lang s.a. 2008

Böcker på engelska

Förslag på referens litteratur

- ❖ Occupational medicine. C. Zenz, O. B. Dickerson, E. P. Horvath (red.). London: Mosby, 1994.
- ❖ Hunter's diseases of occupations. P. A. B. Raffle, P. H. Adams, P. J. Baxter, W. R. Lee (red.). London: Edward Arnold, 1994.
- ❖ Environmental and Occupational Medicine by William N Rom; Current Occupational And Environmental Medicine: Fourth Edition Publicerad av Lippincott Williams & Wilkins, 2006.
- ❖ Textbook of clinical occupational and environmental medicine. L. Rosenstock, M. R. Cullen (red.). London: W.B. Saunders Company, 2004.
- ❖ Modern epidemiology. K. J. Rothman. Boston: Little, Brown and Company, 2008.
- ❖ Casarett and Doull's Toxicology. C. D. Klaassen, M. O. Amdur, J. Doull (red.). New York: McGraw-Hill, 2007.
- ❖ Musculoskeletal disorders and Workplace Factors. A critical review of epidemiologic evidence for work-related musculoskeletal disorders of the neck, upper extremity, and low back. NIOSH, 1997.
- ❖ Basic Epidemiology. Bonita, Beaglehole, Kjellström, 2007.
- ❖ Asthma in the workplace. Bernstein IL, Chan-Yeung M, Malo JL, Bernstein DI, eds. Asthma 3rd edn. New York: Taylor & Francis, 2006.

Bra hemsidor att känna till

www.toxnet.nlm.nih.gov

Information om kemikalier

www.kemi.se

Kemikalieinspektionen

www.pubmed.com

Litteratursökning för vetenskapliga artiklar

www.amm.se/aoh

Länk för skriftserien "Arbete och hälsa"

www.folkhalsoguiden.se

Folkhälsoguiden

www.av.se

Arbetsmiljöverket

www.sos.se

Socialstyrelsen

www.naturvardsverket.se	Naturvårdsverket
http://ki.se/IMM	till Institutet för miljömedicin
www.slv.se	Livsmedelsverket
www.boverket.se	Boverket, inomhusmiljö
www.astmaochallergiforbundet.se	Astma- och allergiförbundet
www.efsa.europa.eu	European Food Safety Authority
www.slu.se	Sveriges Lantbruksuniversitet
www.epa.gov	Environmental protection agency
www.fhi.se	Folkhälsoinstitutet
www.prevent.se	Prevent
www.reseradet.se	Vaccinationsguide
www.forsakringskassan.se	Försäkringskassan
www.stralsakerhetsmyndigheten.se	Strålsäkerhetsmyndigheten

Exempel på Tidskrifter

- ❖ Scandinavian Journal of Work Environmental and Health
- ❖ Journal of Occupational and Environmental Medicine
- ❖ American Journal of Industrial Medicine
- ❖ Occupational and Environmental Medicine
- ❖ Environmental Health Perspectives
- ❖ Archives of Environmental Health
- ❖ International Archives of Occupational and Environmental Health
- ❖ Work and stress
- ❖ Ergonomics
- ❖ European Respiratory Journal
- ❖ Allergy
- ❖ Journal of Allergy and Clin Immunol
- ❖ American Journal of Epidemiology
- ❖ Cancer Epidemiology Biomarkers

Övrig lämplig litteratur diskuteras i samråd med handledaren. Specialitetens bredd gör utbudet av litteratur stort, varför det är viktigt att handledaren vägleder ST-läkaren vid val av lämplig litteratur.

Litteraturgenomgångar och sammanställningar redovisas för kollegor och andra personal-kategorier samt i seminarieform.

Datoriserad litteratursökning är ett viktigt komplement. Det är väsentligt att den blivande specialisten lär sig behärska detta.

Projektarbete

Under specialistutbildningen ska läkaren delta i olika utrednings-/utvecklings-/ forskningsprojekt, i enlighet med målbeskrivningen. Läkaren bör också ha genomfört ett individuellt skriftligt arbete under handledning enligt vetenskapliga principer avsedd även för externt bruk. Tidsåtgång fördelas proportionellt mellan utbildande enheter vid Arbets- och miljömedicinsk klinik och företagshälsovården. Läkaren skall därutöver ha dokumenterad medverkan i kvalitets- och utvecklingsarbete.

Kvalitetskrav på utbildande enhet

Ett kontrakt upprättas mellan ST-läkaren och utbildande klinik/enhet (nedan kallat klinik). Kontraktet undertecknas av ST-läkare, verksamhetschef och handledaren. Det innebär åtagande för båda parter. För kliniken att förmedla en utbildning som uppfyller målbeskrivningens krav och för ST-läkaren att delta i klinikens normala verksamhet.

Kliniken ska genom sin organisation, verksamhet och utrustning ge förutsättningar för att målen kan uppfyllas samt erbjuda en miljö som stimulerar till deltagande i forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Utbildningsenheterna ska ha en aktuell förteckning på referenslitteratur samt förutsättningar för datorstödd litteratursökning.

Delmål

Medicinsk kompetens

Delmål 1	<i>Metoder för lärande</i>	<i>Uppföljning</i>
Att behärska bedömning av samband mellan ohälsa och exponering i arbetsmiljön och i den allmänna miljön	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Diagnostik- och behandlingskonferens	
	Teoretiska studier	

Delmål 2	<i>Metoder för lärande</i>	<i>Uppföljning</i>
Att behärska bedömning av individuell arbetsförmåga och arbetslivsriktad rehabilitering	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 3	<i>Metoder för lärande</i>	<i>Uppföljning</i>
Att behärska genomförandet av lagstadgade medicinska kontroller och i tillämpliga fall tjänstbarhetsbedömningar	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Medsittning	

Delmål 4	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska medicinsk-etisk problematik i förhållande till såväl arbetsgivare som andra aktörer utanför hälso- och sjukvården	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Medsittning	

Delmål 5	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska genomförandet av gruppundersökningar samt att behärska återrapportering till berörda parter	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kvalitets- och utvecklingsarbete under handledning	Intyg om godkänt kvalitets- och utvecklingsarbete utfärdat av aktuell handledare

Delmål 6	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska att utifrån aktuell exponering utforma hälsoundersökning eller annan kartläggning av ohälsa	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kvalitets- och utvecklingsarbete under handledning	Intyg om godkänt kvalitets- och utvecklingsarbete utfärdat av aktuell handledare
	Teamarbete under handledning	

Delmål 7	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga kliniska utredningar av patienter med tillstånd relaterade till exponering i arbetsmiljön eller i den allmänna miljön	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Diagnostik- och behandlingskonferens	
	Teoretiska studier	

Delmål 8	Metoder för lärande	Uppföljning
Att initialt kunna handlägga vanliga sjukdomstillstånd hos den arbetande befolkningen	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Diagnostik- och behandlingskonferens	

Delmål 9	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna bedöma utredning av exponeringsförhållanden i olika miljöer och åtgärder för att påverka dessa	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 10	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om organisationens inverkan på individ och grupp samt om hälsofrämjande och förebyggande arbete	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa frågor	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 11	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om identifiering, värdering och kontroll av riskfaktorer i arbets- och omgivningsmiljön	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 12	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om arbetsmiljö- och hälso- skyddslagstiftning samt övrig tillämplig lagstiftning	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Teoretiska studier	

Kommunikativ kompetens

Delmål 13	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till dialog och en öppen kontakt med patienten och dennes närstående	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare

Delmål 14	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig, med andra läkare och medarbetare	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Teamarbete under handledning	

Delmål 15	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att informera och undervisa patienter, närstående, andra läkare och medarbetare samt studenter men även arbetslivets olika grupper och allmänheten	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Undervisa under handledning	

Ledarkompetens

Delmål 16	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att handleda andra läkare och medarbetare samt studenter	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Handleda under handledning	

Delmål 17	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att leda i samverkan och dialog med medarbetarna samt i team	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teamarbete under handledning	

Delmål 18	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om hälso- och sjukvårdens organisation, styrning och regelverk samt om myndigheter och organisationer inom miljö och hälsa	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Delmål 19	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Skriftligt individuellt arbete under handledning enligt vetenskapliga principer	Intyg om godkänt skriftligt individuellt arbete utfärdat av aktuell handledare
	Seminarium	

Delmål 20	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om forskningsmetodik, inklusive epidemiologiska grundbegrepp, samt om metoder för evidensbaserad medicin och granskning av vetenskaplig information	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Skriftligt individuellt arbete under handledning enligt vetenskapliga principer	Intyg om godkänt skriftligt individuellt arbete utfärdat av aktuell handledare
	Seminarium	

Delmål 21	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kvalitets- och utvecklingsarbete under handledning	Intyg om godkänt kvalitets- och utvecklingsarbete utfärdat av aktuell handledare

Individuellt tjänstgöringsprogram och checklistor

Kontrakt mellan ST-läkare och utbildningsenheter

Mellan 3 parter Företagshälsovården, Arbets- och miljömedicinska kliniken och undertecknad ST-läkare, som skall genomgå utbildning för erhållande av specialistkompetens i arbets- och miljömedicin, har idag tecknats följande överenskommelse:

Arbets- och miljömedicinska kliniken respektive Företagshälsovården åtar sig, för att ST-läkaren skall kunna nå målbeskrivningen för sin specialistutbildning, att leda och stödja utbildningen genom att

- se till att ST-läkaren har en personlig handledare
- handledaren i samråd med ST-läkaren upprättar ett utbildningsprogram, så att ST-läkaren på effektivaste vis kan nå utbildningsmålen
- tillgodose ST-läkaren med nödvändig formaliserad utbildning vid kliniken respektive enheten samt ge möjlighet att bevista externa kurser nödvändiga för att nå utbildningsmålen
- vid avslutad tjänstgöring utfärda intyg om genomgången specialistutbildning.

ST-läkaren åtar sig att under sin specialistutbildning att

- följa det uppgjorda utbildningsprogrammet
- medverka i utvecklingsarbete, verksamhetsuppföljning och undervisning som bedöms vara av betydelse för ST-läkarens utbildning

Kontraktet signeras efter att utbildningsprogram upprättats.

Individuellt utbildnings-/tjänstgöringsprogram

För

Anställd som ST-läkare fr.o.m.

År mån dag

Huvudansvarig handledare

Tjänstgöringsplan

<i>Innehåll</i>	<i>Tidsperiod Från - Till</i>	<i>Antal månader</i>	<i>Klinik/enhet</i>	<i>Sjukhus (motsvarande)</i>
Företagshälsovård				
Yrkesmedicin				
Miljömedicin				
Allmän internmedicin				
Allmän medicin				
Psykiatri				

Ändringar och tillägg under utbildningens gång dateras och signeras av ST-läkaren och handledaren

Planerade patientutredningar och arbetsplatsbesök

(se målbeskrivningen – preciserade delmål)

		<u>Patienter</u>	<u>Arbetsplatser</u>
20	ca	st	st
20	ca	st	st
20	ca	st	st
20	ca	st	st
20	ca	st	st

Övrig planering

<i>Aktivitet</i>	<i>Genomförande år</i>
<i>Kurser</i>	

<i>Aktivitet</i>	<i>Genomförande år</i>
<i>Studiebesök, Auskultationer</i>	

<i>Aktivitet</i>	<i>Genomförande år</i>
<i>Möten Kongresser Etc.</i>	

<i>Aktivitet</i>	<i>Genomförande år</i>
<i>Projektarbete</i>	

<i>Aktivitet</i>	<i>Genomförande år</i>
<i>Litteraturstudier</i>	

<i>Aktivitet</i>	<i>Genomförande år</i>
<i>Övrigt</i>	

Handledning

Handledningens genomförande och innehåll

(Handledarträffar, utvecklings-/planeringssamtal m.m. signeras av handledaren och ST-läkaren)

Sign

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Ansökan om specialistkompetens

Fullgjorda delmoment ingående i specialistutbildningen

Tjänstgöringsperiod	Klinik- verksamhetsområde	Månader
---------------------	---------------------------	---------

Fr o m – t o m

Genomgångna kurser

Datum	Kursens titel	Kursgivare och ort
-------	---------------	--------------------

Studiebesök, auskultationer

Datum	Inrättning	Innehåll
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Möten, kongresser etc.

Datum	Benämning	Arrangör
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Projektarbete (inkl FoU)

Titel	Typ	Dokumentation
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Administrativ utbildning/verksamhet

Pedagogisk utbildning/verksamhet

Ovanstående intygas

Datum

Handledarens underskrift

Måluppfyllelse avseende huvudutbildning och sidoutbildningar

Undertecknad intygar att ST-läkarentillägnat sig de kunskaper och färdigheter som definieras i målbeskrivningen för specialistutbildningen i Arbets- och miljömedicin avseende

Företagshälsovård

Ort	Datum	Namn	Namnförtydligande
-----	-------	------	-------------------

Arbetsmedicin

Ort	Datum	Namn	Namnförtydligande
-----	-------	------	-------------------

Miljömedicin

Ort	Datum	Namn	Namnförtydligande
-----	-------	------	-------------------

Allmän internmedicin

Ort	Datum	Namn	Namnförtydligande
-----	-------	------	-------------------

Allmän medicin

Ort	Datum	Namn	Namnförtydligande
-----	-------	------	-------------------

Psykiatri

Ort	Datum	Namn	Namnförtydligande
-----	-------	------	-------------------

Ort	Datum	Namn	Namnförtydligande
-----	-------	------	-------------------

Ort	Datum	Namn	Namnförtydligande
-----	-------	------	-------------------

Ort	Datum	Namn	Namnförtydligande
-----	-------	------	-------------------

Kvalitetsutveckling

Inspektion av kliniken (SPUR)

För att upprätthålla en specialistutbildning av hög kvalitet måste klinikerna/företagshälsö- vårdsenheterna ha de resurser som behövs för att kunna erbjuda ST-läkaren den handledning och det stöd som utbildning under tjänstgöring kräver.

Läkarförbundets och Läkaresällskapets stiftelse för utbildningskvalitet (SPUR- stiftelsen) bedriver en verksamhet för fortlöpande inventering/inspektion av kliniker och vårdenheter.

Inspektionerna, som genomförs med hjälp av specialitetsföreningarna, går till så att en enkät först sänds till verksamhetschef och ST-läkare vid de berörda klinikerna. Här ställs bland annat frågor om patientunderlag, handledning, kursverksamhet, lokaler, bibliotek av en eller flera "inspektörer", som har utsetts av respektive specialitetsförening. Inspektörerna är erfarna läkare med hög klinisk och vetenskaplig kompetens inom specialiteten. De är också väl insatta i vidareutbildningsfrågor. Resultatet av genomförda inspektioner redovisas i Läkartidningen och kan också rekvireras från SPUR-kansliet.

Frivillig examination

Svensk Arbets- och miljömedicinsk Förening erbjuder i samarbete med Svenska Läkaresällskapets sektion för arbets- och miljömedicin en frivillig specialistexamen i arbets- och miljömedicin. Avsikten är att ge vederbörande läkare en kompletterande möjlighet att dokumentera sina kunskaper och färdigheter inom området samt att bidra till en hög och jämn kompetensnivå bland svenska specialister.

Utbildningskommittén ansvarar för uppläggningsen och genomförandet av examinationen som består av ett skriftligt och ett muntligt prov samt ett examensarbete (utredning/studie). För godkänd specialistexamen krävs att samtliga tre delmoment blivit godkända. Examinationsbevis utfärdas av Svenska Läkaresällskapet.

Skriftligt kunskapsprov

Utbildningskommittén anordnar varje eller vartannat år (beroende på behovet) ett skriftligt prov på en av de orter där specialistutbildning i arbets- och miljömedicin bedrivs. Både läkare under specialiseringstjänstgöring och färdiga specialister i arbets- och miljömedicin är behöriga att genomgå provet. Innehållet i provet är relaterat till målbeskrivningen för specialiseringstjänstgöringen i arbets- och miljö- medicin. Det innehåller dels frågor av kortsvartyp angående faktakunskaper, dels essäfrågor inriktade mot bedömning/problem- lösning. Tidsåtgången för genomförandet av provet beräknas till 2-3 timmar.

Utbildningskommittén utser två erfarna och betrodda verksamhetschefer eller handledare inom specialiteten att granska skrivningsresultaten och bedöma om kraven för godkännande är uppfyllda. Resultatet i varje enskilt fall meddelas endast den läkare det gäller.

Kliniskt prov

Utbildningskommittén anordnar vartannat år (eller vid behov) möjlighet för specialister i arbets- och miljömedicin att genomföra ett kliniskt prov utgående från några patientfall. Som examinatorer utses två erfarna specialister med utbildningsansvar från annan företagshälsövårdsenhet och arbets- och miljömedicinsk klinik än den/de som skall examineras tjänstgör vid. Provet utgår från ett antal (cirka 4-5) skriftligt beskrivna patientfall. Den läkare som genomgår provet skall med utgångspunkt från denna beskrivning diskutera och ge förslag till utredning, bedömning och behandling/åtgärder. Både fall av väldefinierade arbetsmedicinska tillstånd relaterade till specifik exponering och mer diffusa, multifaktoriella besvärstillstånd med misstänkt miljörelation skall exemplifieras. För att lämna ett godkännande skall examinatorerna bedöma att den som genomgått provet visat god förmåga både att utreda, analysera och bedöma sambandsfrågan samt att föreslå adekvata åtgärder för att initiera rehabilitering och sekundär prevention.

Examensarbete

Läkaren skall vid ett annonserat, öppet seminarium på utbildningssjukhus/universitetsinstitution muntligt redovisa en självständigt genomförd utredning/studie inom specialitetsområdet. Redovisningen innefattar frågeställning, metod, resultat och tolkningen av dessa. Utbildningskommittén utser lämplig person att för kommitténs räkning övervara seminariet och bedöma om utredningen och presentationen uppfyller de kriterier som krävs för godkännande. Utredningen/studien skall finnas dokumenterad i en skriftlig rapport som utbildningskommittén kan godkänna.

Fortbildning inom arbets- och miljömedicin

Fortbildning för specialistläkare

Fortbildning följer efter avslutad vidareutbildning och omfattar alla aktiviteter en läkare deltar i för att uppdatera sina medicinska kunskaper och utvecklas i rollen som läkare. Utbildning är inte bara kurser och kongresser utan minst lika viktigt är att den enskilde läkaren har möjlighet att i det dagliga arbetet söka ny kunskap för att kunna säkra sin kompetens och utvecklas som läkare.

Förutom medicinska kunskaper är det en självklarhet att också ämnesområden som ledarskap, ekonomi, juridik och kommunikation bör ingå i specialistens fortbildning. Dagens sjukvård förutsätter att läkare kan och vill ta ansvar också för vårdens utformning. Arbetsgivare, verksamhetschefer och professionen har ett stort ansvar att tillsammans skapa ett bra utbildningsklimat som belönar utveckling och eget ansvarstagande. Utvecklingssamtal och fortbildningsplanering för alla specialister är en förutsättning för detta arbete.

Läkarnas professionella organisationer står gemensamt bakom att kontinuerlig fortbildning är en viktig förutsättning för att kunna ta ansvar för säkerhet och vårdutveckling. Läkarförbundet har som viktigt mål att alla specialistläkare ska ha minst 10 dagars extern fortbildning per år och minst en halv dags intern fortbildning per vecka.

Riksstämman

Svenska Läkaresällskapets sektion för arbets- och miljömedicin anordnar ett vetenskapligt program i samband med Svenska Läkaresällskapets Riksstämma vid månadskiftet november/december varje år. Programmet innehåller korta föreläsningar, posterpresentationer, minisymposier samt större symposier i samverkan med andra sektioner. Dessutom ges översiktliga presentationer av aktuella ämnen av inbjudna föreläsare. Arbets- och miljömedicinska sektionen disponerar lokaler för egna aktiviteter under två av de tre dagarna. Riksstämman erbjuder också goda möjligheter till fortbildning inom andra ämnesområden av intresse för specialister i arbets- och miljömedicin.

Vårmöte

Varje år arrangeras ett vårmöte i Arbets- och miljömedicin .

Internationella utbildningsaktiviteter

Utbudet av fortbildning på nationell nivå kan vara begränsat varför internationella fortbildningsaktiviteter kan rekommenderas.

Exempel på sådana är Nordiska Arbetsmiljömötet, kurser arrangerade av NIVA, konferenser inom ramen för International Commission of Occupational Health (ICOH) och International Society for Environmental Epidemiology (ISEE) respektive International Epidemiological Association (IEA).

Forskarutbildning

Arbets- och miljömedicin är en sammanslagning av Yrkes- och Miljömedicin och Företagshälsovård. I arbetsuppgifterna på Arbets- och Miljömedicinska klinikerna ingår forskning och utveckling. Det finns också ett behov att utveckla dessa arbetsuppgifter inom "företagshälsovård". Klinikerna har med sin universitetsförankring en väl utvecklad struktur för forskarutbildning. Det finns moment inom specialistutbildningen som kan användas som en del av forskarutbildning. För att fullfölja en forskarutbildning till doktorsexamen krävs att sedvanliga rutiner för forskarutbildning följs. Dessa inkluderar framtagande av forskningsplan, tillgång till handledning och finansiering av forskningen. Detta utgör krav för att formellt kunna antas till forskarutbildning. Från specialitetens sida ser vi positivt på forskarutbildning som ett komplement till specialistutbildning.

Information om specialiteten

Specialistföreningar

Medlemmar i Sveriges Läkarförbund kan tillhöra flera specialistföreningar beroende på intresse.

Svensk Arbets- och miljömedicinsk Förening (SAMF)

Föreningens uppgift är att "bland sina medlemmar upprätthålla en god och värdig anda, att befordra hälso- och sjukvårdens ändamålsenliga utveckling inom medlemmarnas verksamhetsområde.

Föreningen välkomnar som medlemmar specialister i arbets- och miljömedicin, yrkesmedicin och inom företagshälsovård samt läkare som genomgår sådan specialistutbildning, vilka även är medlemmar i Sveriges Läkarförbund. Ansökan om medlemskap skall göras hos SAMF:s styrelse.

Årsmöte hålls i samband med vårmötet. Medlemsavgiften är för närvarande 100 kronor (2008).

Yrkesföreningar

Medlemmar i Sveriges Läkarförbund skall tillhöra en yrkesförening men kan tillhöra flera.

Sveriges yngre läkarförening (SYLF)

ST-läkare är vanligen medlemmar i Sveriges yngre läkares förening som bevakar frågor för läkare under utbildning.

Svenska Företagsläkarföreningen (SFLF)

Svenska Företagsläkarföreningen är yrkesföreningen för alla läkare som arbetar inom FHV - färdiga specialister och även blivande företagsläkare.

Föreningen verkar för yrkesrollen genom att bevaka för kåren väsentliga fackliga frågor, t.ex. anställningsavtal, fortbildning, etik och arbetsmiljö. Förhållandet till myndigheter, Läkarförbundet och parterna på arbetsmarknaden samt samarbete med FHV-branschen och dess andra yrkeskategorier tillhör också huvuduppgifterna.

Föreningen genomför handledarutbildning av företagsläkare, vilka sedan kan arbeta med handledning av blivande kollegor. Föreningen följer också utbildningen av företagsläkare genom deltagande i SAMF och olika referensgrupper.

Sjukhusläkarföreningen

Sjukhusläkarföreningen är yrkesföreningen för de specialistkompetenta läkare som arbetar på de arbets- och miljömedicinska klinikerna. Föreningen skall tillvarata medlemmarnas yrkesmässiga, sociala och ekonomiska intressen samt främja den medicinska forskningen och undervisningen.

Svenska Läkaresällskapets sektion för arbets- och miljömedicin

Sektionen har till syfte att verka för vetenskaplig utveckling och utbildning inom området

arbets- och miljömedicin. Sektionen välkomnar som medlemmar läkare verksamma inom, eller med intresse för det arbets- och miljömedicinska området. Likaså välkomnas forskare inom det arbets- och miljömedicinska området. Ansökan om medlemskap i sektionen görs hos sektionens sekreterare.

Årsmöte hålls i samband med Svenska Läkaresällskapets riksstämma. Medlemsavgiften är för närvarande 200 kronor (2007).

Läkare som önskar bli medlem av Svenska Läkaresällskapet ansöker direkt om detta till sällskapets kansli i Stockholm.

Internationellt

Läkarna och EU/EES

Läkarförbundet och Socialstyrelsen har givit ut två broschyrer som heter "Läkarna och EU/EES" respektive "Working in Sweden". Broschyerna ger en kortfattad beskrivning av de direktiv som gäller idag dels för svenska läkare att arbeta i något annat EU-land dels för EU-läkare att arbeta i Sverige. Här finns också de trettiosex specialiteter angivna som anmälts från Sverige för att godkännas i EU-länder. Broschyerna kan beställas från Sveriges Läkarförbund som löpande reviderar texten i enlighet med nya förordningar.

Bilagor

Enligt SOSFS 2008:17

Bilaga 1 - Ansökan om specialistkompetens

Personuppgifter som lämnas på denna ansökningsblankett registreras av Socialstyrelsen i ett ärendehanteringssystem. Uppgifter om utfärdat behörighetsbevis överförs till Socialstyrelsens register över hälso- och sjukvårdspersonal (HOSP). Både ärendehanteringssystemet och HOSP uppdateras med vissa folkbokföringsuppgifter.

ANSÖKAN om specialistkompetens

Specialistkompetens i

Sänds till

Socialstyrelsen
Enheten för behörighet och patientsäkerhet
106 30 STOCKHOLM
socialstyrelsen@socialstyrelsen.se

Personuppgifter

Efternamn, samtliga förnamn		Personnummer
Utdelningsadress		
Postnummer	Postort	
E-postadress		Tjänsteställe (sjukhus, vårdcentral etc.)
Telefon bostaden (inkl. riktnummer)	Telefon arbetet (inkl. riktnummer)	Mobiltelefon

Utbildning. Ange datum (år, månad, dag) vid de olika alternativen

Läkare med svensk examen

Läkarexamen	Läkarlegitimation
Tidigare erhållen specialistkompetens i	

Läkare med utländsk examen och kompletterande utbildning i Sverige

Läkarexamen (land)	Läkarlegitimation (land)
Tidigare erhållen specialistkompetens i (land)	Svensk läkarlegitimation

Socialstyrelsens anteckningar

Åtgärder	Datum för bevis

SoSB 45000 2008-06

Förteckning över bifogade intyg i enlighet med Socialstyrelsens standardformulär avseende

Intyg om uppnådd kompetens enligt målbeskrivning	Bilaga nr
Kliniska tjänstgöringar	Bilaga nr
Auskultationer	Bilaga nr
Kurser	Bilaga nr
Skriftligt individuellt arbete	Bilaga nr
Kvalitets- och utvecklingsarbete	Bilaga nr

Förteckning över bifogade intyg avseende

Godkänd svensk doktorexamen	Bilaga nr
Bedömning av utländsk doktorexamen	Bilaga nr
Utländsk tjänstgöring	Bilaga nr

Underskrift

Ort och datum	Sökandens underskrift
---------------	-----------------------

Att denna meritförteckning överensstämmer med oss föredda originalhandlingar intygas

Namnunderskrift	Namnunderskrift
Namnförtydligande	Namnförtydligande
Utdelningsadress	Utdelningsadress
Postnr och postort	Postnr och postort

Avgift

Enligt 11 § avgiftsförordningen (1992:191) ska sökanden ha betalt en avgift innan ansökan handläggs. Avgiften för specialistkompetens är f.n. 2 000 kronor (se Socialstyrelsens hemsida för aktuell avgift). Avgiften betalas in till Socialstyrelsen, PlusGiro-konto 953910-7.
Observera att vid inbetalningen är det viktigt att **personnummer** anges (i en följd utan mellanslag eller streck), ingenting annat får skrivas i meddelanderutan!

Bilaga 2 - Intyg om uppnådd kompetens

Bilaga:

INTYG

om uppnådd kompetens enligt målbeskrivning för specialiseringstjänstgöring (ST)¹

Avsedd specialitet

Undertecknad verksamhetschef² intygar – i samråd med berörd handledare – att legitimerade läkaren

Namn	Personnummer
------	--------------

**uppnått kompetenskraven i enlighet med fastställd målbeskrivning för specialiteten,
fullgjort minst fem års tjänstgöring under handledning³
använt sig av de lärandemetoder som målbeskrivningen föreskriver, och
i förekommande fall, har genomgått utlandstjänstgöring som varit relevant för måluppfyllelsen.**

Specialitet		
Ort	Tjänsteställe	Datum
Namnunderskrift		
Namnförtydligande		

Undertecknad verksamhetschef intygar att uppdraget att intyga uppnådd kompetens har delegerats till ovanstående intygande person enligt 7 kap. 5 § första stycket (i tillämpliga fall)

Specialitet		
Ort	Tjänsteställe	Datum
Namnunderskrift		
Namnförtydligande		

Tillstyrkan av handledare⁴ med specialistkompetens i den avsedda specialiteten

Namnunderskrift	
Namnförtydligande	Tjänsteställe

1

SoSB 45001 2008-06

Samråd har, enligt 7 kap. 6 §, skett med undertecknade verksamhetschefer⁶ vid andra vårdenheter

Namnunderskrift	
Namnförtydligande	Tjänsteställe

Namnunderskrift	
Namnförtydligande	Tjänsteställe

Namnunderskrift	
Namnförtydligande	Tjänsteställe

- 1 För sammanslagna specialiteter ska två intyg om uppnådd kompetens enligt målbeskrivning utfärdas i enlighet med 4 kap. 6 §.
- 2 Eller den läkare med avsedd specialistkompetens som verksamhetschefen gett uppdrag åt att utfärda intyg om specialiseringstjänstgöring enligt 7 kap. 4 §.
- 3 Om godkänd doktorexamen återopas gäller minst fyra och ett halvt års tjänstgöring under handledning förutsatt att kraven i målbeskrivningen är uppfyllda. Se 6 kap. 1 § andra stycket.
- 4 Eller den läkare med avsedd specialistkompetens som verksamhetschefen har utsett att vid sidan av honom/henne själv intyga den uppnådda kompetensen enligt 7 kap. 5 § andra stycket.
- 5 Eller den läkare med avsedd specialistkompetens till vilken verksamhetschefen har gett uppdraget.

Bilaga 3 - Intyg om klinisk tjänstgöring

Bilaga:

INTYG

över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende
KLINISK TJÄNSTGÖRING

Avsedd specialistkompetens

Delmål eller, i förekommande fall, del av delmål i målbeskrivningen som avses (ange nummer)

Tjänstgöringsplats/enhet

Tjänstgöringstid/tjänstgöringstider

Att legitimerade läkaren

Namn	Personnummer
------	--------------

**har genomgått godkänd tjänstgöring och uppnått avsedd kompetens enligt ovan
intygas av undertecknad handledare**

Specialitet		
Ort	Tjänsteställe	Datum
Namnunderskrift		
Namnförtydligande		

 SoSB 46002 2008-06

Bilaga 4 - Intyg om auskultation

<i>Bilaga:</i>																						
<h1>INTYG</h1>																						
över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende AUSKULTATION																						
<table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr> <td style="font-size: small;">Avsedd specialistkompetens</td> </tr> </table>		Avsedd specialistkompetens																				
Avsedd specialistkompetens																						
<p>Delmål eller, i förekommande fall, del av delmål i målbeskrivningen som avses (ange nummer)</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr> <td> </td> </tr> </table>																						
<p>Tjänstgöringsplats/enhet</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr> <td> </td> </tr> </table>																						
<p>Tjänstgöringstid</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr> <td> </td> </tr> </table>																						
<p>Att legitimerade läkaren</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 60%; font-size: small;">Namn</td> <td style="width: 40%; font-size: small;">Personnummer</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </table>		Namn	Personnummer																			
Namn	Personnummer																					
<p>har genomgått godkänd auskultation och uppnått avsedd kompetens enligt ovan intygas av undertecknad handledare</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td colspan="3" style="font-size: small;">Specialitet</td> </tr> <tr> <td style="font-size: small;">Ort</td> <td style="font-size: small;">Tjänsteställe</td> <td style="font-size: small;">Datum</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="font-size: small;">Namnunderskrift</td> </tr> <tr> <td colspan="3"> </td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="font-size: small;">Namnförtydligande</td> </tr> <tr> <td colspan="3"> </td> </tr> </table>		Specialitet			Ort	Tjänsteställe	Datum				Namnunderskrift						Namnförtydligande					
Specialitet																						
Ort	Tjänsteställe	Datum																				
Namnunderskrift																						
Namnförtydligande																						

Bilaga 5 - Intyg om kurs

<i>Bilaga:</i>																						
<h1>INTYG</h1>																						
över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende KURS																						
<table border="1" style="width: 100%; height: 25px;"> <tr> <td style="font-size: small;">Avsedd specialistkompetens</td> </tr> </table>		Avsedd specialistkompetens																				
Avsedd specialistkompetens																						
<p>Delmål eller, i förekommande fall, del av delmål i målbeskrivningen som avses (ange nummer)</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 25px;"> <tr> <td> </td> </tr> </table>																						
<p>Kursens namn</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 25px;"> <tr> <td> </td> </tr> </table>																						
<p>Kort beskrivning av kursens innehåll (max. 20 ord)</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 50px;"> <tr> <td> </td> </tr> </table>																						
<p>Kurstid fr.o.m. – t.o.m.</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 25px;"> <tr> <td> </td> </tr> </table>																						
<p>Att legitimerade läkaren</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 60%; font-size: small;">Namn</td> <td style="width: 40%; font-size: small;">Personnummer</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </table>		Namn	Personnummer																			
Namn	Personnummer																					
<p>har genomgått och godkänts på ovanstående kurs intygas av undertecknad kursledare</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td colspan="3" style="font-size: small;">Specialitet (i förekommande fall)</td> </tr> <tr> <td style="width: 40%; font-size: small;">Ort</td> <td style="width: 30%; font-size: small;">Tjänsteställe</td> <td style="width: 30%; font-size: small;">Datum</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="font-size: small;">Namnunderskrift</td> </tr> <tr> <td colspan="3"> </td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="font-size: small;">Namnförtydligande</td> </tr> <tr> <td colspan="3"> </td> </tr> </table>		Specialitet (i förekommande fall)			Ort	Tjänsteställe	Datum				Namnunderskrift						Namnförtydligande					
Specialitet (i förekommande fall)																						
Ort	Tjänsteställe	Datum																				
Namnunderskrift																						
Namnförtydligande																						

Bilaga 6 - Intyg om individuellt arbete

Bilaga:

INTYG

**över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende
SKRIFTLIGT INDIVIDUELLT ARBETE ENLIGT VETENSKAPLIGA PRINCIPER**

Avsedd specialistkompetens

Delmål eller, i förekommande fall, del av delmål i målbeskrivningen som avses (ange nummer)

Ämnet för arbetet i rubrikform

Kort beskrivning av arbetet (max. 20 ord)

Att legitimerade läkaren

Namn	Personnummer
------	--------------

**har med godkänt resultat genomfört ovanstående arbete
intygas av undertecknad handledare**

Specialitet		
Ort	Tjänsteställe	Datum
Namnunderskrift		
Namnförtydligande		

Socialstyrelsen
SoSB 45005 2008-06

Bilaga 7 - Intyg om kvalitets- och utvecklingsarbete

<i>Bilaga:</i>		
<h1>INTYG</h1>		
över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende KVALITETS- OCH UTVECKLINGSARBETE		
Avsedd specialistkompetens		
Delmål eller, i förekommande fall, del av delmål i målbeskrivningen som avses (ange nummer)		
Ämnet för arbetet i rubrikform		
Kort beskrivning av arbetet (max. 20 ord)		
Att legitimerade läkaren		
Namn	Personnummer	
har med godkänt resultat genomfört ovanstående arbete intygas av undertecknad handledare		
Specialitet		
Ort	Tjänsteställe	Datum
Namnunderskrift		
Namnförtydligande		